

Eörsi István

A Republikánus mint nikkel számovár

A Republikánus 1995 decembere és 1996 februárja közt négy cikket szentelt a republikánus hazafiság alapelveinek. Az elsőben pukedlizva bókolt az általa korábban mélyen megvetett MDF-es nacionalizmusnak („Magyarország történelmi nagyságába és európai küldetésébe vetett hit”-ről zsolozsmázott, „a nemzeti méltóság szólamáról”, melyet az MDF szólaltatott meg a legzengőbben), a többiekben magyarázkodik és bírálóit cáfolat helyett piszkolva visszahátrált a 19. század liberalizmusáig. Azt állította, hogy a magyarországi kisebbségek önkéntes asszimilációja „kívánatos és helyes”, és „a magyar politikai nemzet szempontjából: erény”, mert ilyen nemzet létezik, ellentétben a román politikai nemzettel, mely nem létezik, amiért is az ottani magyar kisebbség asszimiláció helyett csak „föderalista-autonomista megoldásokat” kereshet.

A Republikánus felfogását (pontosabban: felfogásainak tarkabarka csokrát) többen bírálták, a legátfogóbban és a legmélyebb történelmi alapvetéssel Kis János, aki *Túl a nemzetállamon* című tanulmányában bebizonyította, hogy a 19. századi liberalizmus egységes nemzetállam-konceptiójának alapján nem oldható meg Közép-Kelet-Európa nemzeti és nemzetiségi problémái, ellenkezőleg, „a mai magyar liberalizmus számára létkérdés, hogy végre tudja-e hajtani ezt a fordulatot a nacionalizmustól a multinacionalizmus felé”. Kis, hogy vitázni tudjon vele, koherenssé formálta a Republikánus felfogását, amit bámulatos szellemi teljesítménynek tartok.

Ezután, és ettől függetlenül, kiöbött egy másik vita is, Kis János *Szó-lásszabadság és náci beszéd* című cikke körül. A Republikánus rögvést ragyogni kezdett, mint valamely templomtorony aranyozott kakasa a napsütésben. Kiderült, íme, hogy a Republikánus Liberális Gondolatnak két szenvedő hőse van: ő maga, aki „mindenféle számár közbevetésektől és felszólamlásoktól némileg zavartatva” fejtette ki a hazafiságról, Republikánus Alapelveit, és Kis János. Én, mint az egyik számár közbevető, nehezen fojtom el megértő vigyoromat. Kis János nem a mi számárkodásainkat bírálta, hanem a Republikánus alapkonceptióját cáfolta meg. Ennek ellenére testvéri ölelésben részesül, minthogy az önmagát is folyvást kicselőző Csodacsatár – és most a nevét is leírom, a gyengébbek kedvéért: Tamás Gáspár Miklós – évek óta álmódja oda magát a Filozófus mellé, akinek gondolkodói útja lépésről lépésre, lépcsőfokról lépcsőfokra rekonstruálható. A Republikánus azonban nem törődik csip-csup tartalmi és alkati és irászetikai különbségekkel: tombol örömeiben, amiért együtt állnak az ormon, s együtt csipdesik őket „szabályszerűen hitelesített, főfoglalkozású liberális keselyűk”, akik alapjában véve „baloldali szocdem kerecsenszölymok és ausztromarxista ölyvek”.

Vigyorogva kezdtem tehát olvasni a Republikánus cikkét, a *Gyakorlati republikanizmust* (Magyar Narancs, április 18.), de aztán némelyest elkomorodtam. Kis János álláspontja szerint „a szélsőjobboldali radikalizmus ellen nem az állam büntető hatalmát, hanem a politikai közösség erkölcsi erejét kell felvonultatni” (Népszabadság, március 30.). A Republikánus megtámogatja Kis János érvelését, de hogyan! Igazi Újkonzervatív Republikanizmussal. Szerinte minden liberális számára magától értetődik, hogy a szólásszabadság törvényes úton, tehát rendőri és általában állami segítséggel nem korlátozható. A demokratikus államnak el kell tűnie, hogy a „kriptomagyaristák

szennylapjaikon és a köztereken világgá hörgöjék undorító eszméiket”, másrészt viszont „haladéktalanul el kell bocsátani az államapparátusból a totalitáriánus mozgalmak szimpatizánsait”. A Republikánus tehát az államapparátus ideológiai ellenőrzését indítványozza, átfogó és folyamatos béliisztázást, a hivatalnokok szakadatlan eszmei felülvizsgálatát, esetleg egy e célból létesítendő hivatalt, megfelelő besúgóhálózattal. Eddig úgy véltem, újkonzervatív, sőt liberális, sőt Republikánus szempontból magánügy, hogy ki kivel szimpatizál – most kiderül, hogy ennek felderítése állami feladat. Az állam ne hozzon törvényt az uszítók ellen, mert „minden atyáskodó kényszerintézkedés... könnyen visszaélésekhez vezethet”, de a „szimpatizánsok” utáni szaglászás nem vezethet visszaélésekhez. Később a Republikánus valamivel pontosabban fogalmaz: „Az államnak szigorúan meg kell torolnia a hivatalnokok karban a rasszizmus, az antiszemitizmus, a felekezeti vagy osztálygyűlölet minden megnyilvánulását.” A „megnyilvánulás” könnyebben büntethető, mint a „szimpátia”. Csakugyan sok olyan „megnyilvánulás” van, melyre politikailag és erkölcsileg csak elbocsátással volna szabad válaszolni. De mit tegyünk, ha ezek a „megnyilvánulások” csak a megnyilvánuló érületéről adnak hírt? Ilyenkor ki jelentse fel ezeket a megnyilvánulásokat? Ki folytassa le az eljárást? Milyen kritériumok vezessenek a haladéktalan elbocsátáshoz? A Republikánus a véleménysszabadságot az állami ellenőrzéstől és gyámkodástól védve állandó ellenőrzési és gyámkodási kötelességet ró az államra. Azt javasolja, hogy ne törvény készüljön az uszítás ellen, hanem valami törvények által nem szabályozott fenyegetéssel fegyelmezzék meg az állampolgárok egy csoportját: az állami hivatalnokokat. (Csak mellesleg említem meg, hogy az antirasszista megnyilatkozás illetén szankcionálása, ha nem hiúsítaná meg ezt amúgy is a testületi szellem, azon nyomban vésses rendőrritkulást okozna országszerte.)

A Republikánus az állami beavatkozással szemben még egy receptet ajánl: „a polgárjogi engedetlenség eszköztárát”. Állják körül a MIÉP-nek – egy engedélyezett pártnak – minden összejöveteletét felvilágosító táblákat lobogtató tüntetők. Azokra a kioszkokra, melyekben uszító lapok kaphatók (egyébként többnyire demokratikus lapokkal együtt), ragasszunk matricákat. Sőt, „egy kis polgári engedetlenség keretében” borogassuk fel hébe-hóba „azokat a standokat, ahol a rasszista trágya búzlik”. A Republikánus, úgy is, mint Neokonkervatív Liberális, aki hetente legalább négy-öt napon át a piac, sőt, a PIAC korlátlan imádója, most azt javasolja, hogy engedélyezett nyomdatermékek en-

gedéllyel rendelkező eladóit károsít-
suk meg azért, amiért árujukat árul-
ják. Ha nem akarunk gyáva puhá-
nyokként tengeni – tudjuk meg egy
Republikánus-lábjegyzetből –, akkor
magunk csináljunk rendet. Teher-
mentesítsük a rendőrséget szakadat-
lan utcai balhékkal és bunyókkal,
melyeket a város és az ország külön-
féle pontjain rendezünk. És ne csak
így, aprómunkával teremtsünk pol-
gárháborús atmoszférát, hanem na-
gyobb léptékű akciókkal is. Miért
csak a MIÉP gyűléseit álljuk körül?
Torgyán gyűléseit miért kíméljük?
Hiszen őt – és ez a Republikánus
egyetlen olyan megállapítása,
amellyel maradéktalanul egyetértek –
március 14. óta a demokratikus köz-
vélemény „aljas fasiszta-disznónak,
ráadásul alpári hülyének” tekinti.
Mármost tízezrek körülállása be-
láthatatlan következményekkel
járó nagy cirkusz, mely a Repub-
likánus szerint nyilván megóvja
az államot és rendőrségét a
közbeavatkozás kényszerétől. (A
kevésbé republikánus érzületű
lakosság persze kenyér híján
cirkuszra vágyik, de féltő, hogy
nem ilyenre.)

A Republikánus nyomdafestéket
öltött megnyilatkozásainak tűnődő
számbavételekor az a kérdés sem
kerülhető meg, hogy miként definiál-
juk az ő Republikánizmusát? E fogal-
lom íve Andrassy Gyula délceg alakjá-
tól az újságosbódé-borogató demok-
rata marcona hőséig terjed, „és to-
vább”, Thatchertől Dutschkéig, „és to-
vább”, mindkét irányban. Ez a repub-
likánizmus azonos a Republikánus
képlékeny szellemével, minden időben
hic et nunc. Április 18-án úgy megtelt
energiákkal, hogy elröpült a fejünk
fölött, mint Kassák Lajos híres versé-
nek utolsó sorában a nikkel szamovár.

Ui.: Ennek a Gázsinnak örök életé-
ben piszok mázlija volt. Alig írtam

meg fenti cikkemet, telefonon azt a
tanácsot kaptam, hogy vegyem meg
az aznapi (április 23-i) Új Magyar-
országot. Ebben a jobb sorsra érde-
mes, szegény Sándor György tudat-
ja velünk, hogy ugyanolyan féle-
lemmel töltötte el a Republiká-
nus cikke, mint amelyet 1944-
ben érzett, hatéves korában,
amikor erdélyi álmenekült zsi-
dogyerekként bujkált az édes-
anyjával, és a nyilasok a laká-
sukban razziáztak. Ugyaneb-
ben a számban Bencsik And-
rás szintén „gyakorlati náciz-
mus”-sal vádolja a Republi-
kánust, és ez súlyosan nyom
a latban, hiszen a nácizmus
terén Bencsik kétségkívül kom-
petens szakértő. Pokol Béla pe-
dig TGM rohamosztagosairól
fantáziál, azt sugallva, hogy a Re-
publikánus kósza ötletei mögött
netántán SZDSZ-es stratégia rejlik.
Ezek az abszurdítások megint meg-
mentik Gázsit. Ki óhajt Bencsiké-
vel egy gyékényen árulni? Tisztelt olva-
sók, én külön gyékényen ültem –
azért dühít fel most már hetvenhe-
tedszer a szép tehetségű Republiká-
nus, mert vele már kuporogtam kö-
zös gyékényen, sőt, azt is elszen-
vedtem jó néhányszor, hogy egy
ilyenről szárnyal fel változatos irá-
nyokba. Ez egy demokrata lélek
számára ötven Csurkánál és száz
Torgyánnál nehezebb teher.